

Вступ

Проблеми правового забезпечення здійснення господарської діяльності в умовах становлення і розвитку інноваційного суспільства в Україні є однією із найскладніших концептуальних завдань як для науковців, так і для законодавця. Особливої актуальності ця проблема набуває у зв'язку із прагненнями сучасної української бізнес-еліти долучитися до європейських та міжнародних ринків товарів, робіт та послуг, а також в умовах зростаючої конкуренції. Інноваційна модель розвитку нашої економічної системи визнана як стратегічний пріоритет на державному рівні, а правові підвалини для її побудови закладені законодавчо у низці нормативно-правових актів, спрямованих на стимулювання та державну підтримку інноваційної діяльності.

Варто зауважити, що сучасна нормативно-правова база у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, у тому числі пов'язаної з інвестуванням, нараховує на сьогодні близько 400 (чинних) документів, що постійно доопрацьовуються, проте їх позитивний вплив на розвиток інноваційного суспільства є недостатньо ефективним та потребує кардинального перегляду самих підходів до правового регулювання цієї сфери. При цьому загальновідомо, що нормативно-правове забезпечення трансформаційних процесів стає вирішальним для досягнення стратегічних і тактичних цілей економічного, політичного та соціального розвитку країни в умовах переходу від одного до іншого економічного укладу.

Одним із важливих векторів становлення інноваційного суспільства та переформатування підходів до наявних засобів правового регулювання є господарська діяльність у сфері охорони здоров'я, зокрема, сфера імунопрофілактики, трансплантологія, донорство крові тощо. Незважаючи на велику кількість концептуальних та програмних документів щодо забезпечення права громадян на здоров'я, більшість з них або ігноруються з політичних мотивів або, після закінчення термінів виконання не оновлюються.

Сьогодні, в умовах складної політико-економічної ситуації у нашій державі, головним її завданням все ще лишається забезпечення сво-

боди підприємницької діяльності і підтримка ефективного розвитку бізнесу, що виражається в створенні для нього сприятливих умов, захисту, з одного боку, інтересів суспільства, кожного громадянина окремо від недобросовісних підприємців і, з іншого боку, – підприємців від необгрунтованих порушень їх прав.

Жорстка конкуренція в геополітичному просторі поглиблює конкуренцію в світовій економіці, економічних систем, що у свою чергу викликає конкуренцію правових національних систем. Тому наразі досить гостро постає проблема впливу економічних санкцій, які стають механізмом зовнішньої політики низки країн. Економічні санкції стають одним з «важелів» тиску на країну геополітичного інтересу чи конкурента з метою досягнення своїх цілей. Не застосовуючи військове втручання, політика санкцій, що проводиться, послабляє національну економіку, знижує рівень добробуту населення, викликає безробіття, соціальну напруженість та ін., що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем правового забезпечення захисту учасників господарських відносин від їх негативного впливу.

Вплив держави на бізнес повинен здійснюватися виключно у юридичній площині. Право забезпечує трансформацію зусиль держави, вживаних ним засобів в площину практичної діяльності. Ефективність засобів держави (економіко-правових, організаційно-правових і адміністративно-правових) залежить від ефективності застосування правових інструментів. Юридичні норми, закріплені у відповідних формах права, є основні інструменти правового регулювання. При цьому ключовим питанням при веденні бізнесу в Україні сьогодні виступає дилема вибору правового режиму провадження господарської діяльності. З боку держави інтерес у встановленні певних режимів ведення господарської діяльності та/або встановлення окремого режиму регулювання діяльності деяких суб'єктів господарювання полягає у досягненні оптимального балансу інтересів держави та бізнесу. Для досягнення цієї мети держава в особі уповноважених органів може застосовувати різні правові засоби, що дозволяє створити ефективний механізм правового регулювання господарської діяльності в цілому.

Варто зауважити, що як законодавством України, так і правовими нормами більшості зарубіжних країн передбачено встановлення різноманітних пілг і заборон, що встановлюються або для виду господарської діяльності, або щодо певного кола суб'єктів господарювання, або спеціальні умови провадження господарської діяльності на певній території. З метою підвищення інвестиційної привабливості, створення нових робочих місць, підтримки так званих «депресивних» регіонів або галузей народного господарства використовуються заохочувальні правові засоби (які і є власне елементами правового режиму господарювання). У разі необхідності посилення державного контролю за веденням господарської діяльності – вводиться обмежувальний правовий режим господарювання. До того ж іноді виникає потреба у встановленні і окремих жорстких обмежень та контролю і, водночас, й створення привабливих економічних умов господарювання. У такому випадку і обмежувальні, і заохочувальні заходи застосовуються одночасно, вводиться обмежувально-заохочувальний правовий режим господарювання.

З огляду на європейський вибір і запуск інтеграційних процесів задля формування єдиного правового й безпекового простору наша країна взяла на себе зобов'язання щодо вирішення екологічних й енергетичних проблем, що сприятиме розробці та запровадженню саме інноваційної моделі розвитку національної економічної системи, забезпеченню екологічної безпеки, посиленню конкурентоспроможності та ін. Беручи це до уваги, в чинних нормативних актах окреслені і закріплені стратегічні і визначальні напрями інноваційної діяльності. Необхідно пам'ятати, що від ефективності функціонування господарського комплексу в цілому і певної галузі зокрема залежить сталий соціально-економічний розвиток України. Водночас, матеріальні й духовні потреби населення останнім часом постійно зростають. Отже, держава має піклуватися про їх задоволення, враховуючи при цьому необхідність забезпечувати раціональне й екологічно безпечне господарювання і збалансоване використання природних ресурсів, орієнтоване на збереження і відтворення навколишнього природного середовища й природно-ресурсного потенціалу суспіль-

ного виробництва, створювати безпечні для життя й здоров'я людини умови. Саме задля цього розробляються і за потреби переглядаються стратегія і політика як галузевого, так і загальнодержавного й регіонального масштабу. До того ж береться до уваги й той факт, що протягом останніх сторіч довкілля зазнавало значного антропогенного впливу, відбулося багато техногенних катастроф, а екстенсивний характер використання природних ресурсів призвів до дестабілізації екологічної ситуації в Україні, як наслідок, знизилася здатність і спроможність навколишнього природного середовища протистояти цьому. Наведене зайвий раз підтверджує те, що наша держава має переглянути доктринальні підходи й стратегічні цілі, основні вектори національної політики, бо зміцнення економічного потенціалу країни можливе лише тоді, коли виконуватимуться завдання і відбуватиметься рух у напрямках, визнаних пріоритетними.

Детальний аналіз світового досвіду дозволив зробити висновки, що в економіці з домінуванням приватної власності, саме приватний сектор на основі власних досліджень здійснює розробку технологій та ринкове освоєння інновацій. За цих умов держава, у свою чергу, сприяє виробництву знань та технологій стратегічного характеру, створює інфраструктуру та сприятливі інституційні умови для інноваційної діяльності приватних компаній (в тому числі для інвестування приватних капіталів у науково-технічну сферу). В Україні є обмеження кредитування інновацій, а фундаментальна наука та кваліфіковані кадри не можуть задовольнити попит у сучасному конкурентному середовищі.

До того ж в умовах сучасної фінансово-економічної кризи нестача ліквідних коштів у суб'єктів господарювання, зокрема, малого та середнього бізнесу, відчувається особливо гостро. Основні недоліки короткострокових банківських кредитів полягають у високих відсоткових ставках та необхідності надання забезпечення. Стрімкий розвиток спеціальних видів кредитування спрямований на задоволення попиту у фінансових ресурсах. У практичній діяльності питання розвитку сфери підприємництва може відбуватися через спрощення доступу до спеціальних видів кредитування, зокрема, факторингу.

В умовах стрімкого науково-технічного, інформаційного, технологічного розвитку суспільства ефективність функціонування будь-якого підприємства насамперед визначається рівнем розвитку її персоналу. Спроможність компанії постійно підвищувати професійний рівень своїх співробітників є одним із найважливіших факторів забезпечення її конкурентоспроможності на ринку. Саме існування підприємства, не кажучи вже про зростання обсягів його виробництва, оновлення товарів чи поліпшення надання послуг, вирішальною мірою визначається тим, як воно реалізовує власну стратегію розвитку персоналу. Від професійного рівня працівників залежать темпи розвитку й зростання обсягів виробництва, можливості збільшення внутрішнього валового продукту тощо.

Зрозуміло, що дана монографія не вичерпує всіх аспектів аналізу правового забезпечення здійснення господарської діяльності в інноваційному суспільстві. Але її автори сподіваються, що сама постановка цієї проблеми дозволить розширити та поглибити її міждисциплінарний дискурс, пов'язаний із дослідженням становлення дієвого механізму правового регулювання різних видів господарської діяльності в умовах становлення в Україні інноваційного суспільства як пріоритетного напрямку розвитку нашої держави.